

УДК: 159.9:316.6

DOI: 10.26697/ijes.2019.4.22

Психосоціальні аспекти благополуччя української сім'ї як інституту первинної соціалізації молоді

Старший викладач Глух Т. Г.¹, Мадай І. М.¹¹ Тернопільський національний економічний університет, Україна

Резюме

Вступ:

У сьогоденні сучасної вітчизняної сім'ї простежуються нові тенденції, котрі унаочнені в таких демографічних показниках: загальне падіння народжуваності, підвищення кількості розлучень та неповних сімей, зростання кількості дітей, народжених поза шлюбом, а також збільшення чисельності офіційно незареєстрованих взаємин. Ці деструктивні явища відбуваються на фоні значного пониження рівня якості життя, що значно ускладнює функціонування інституту сім'ї.

Мета – критеріальне виокремлення та сутнісне обґрунтування психосоціальних аспектів благополуччя сучасних українських сімей.

Результати:

Стрімкі зміни соціальних векторів розвитку, трансформація національних ідеалів, економічна і політична нестабільність, спричиняють почуття невизначеності і викликають соціальну дезадаптацію населення. Особливо гостро нові соціально-економічні умови позначаються на молодій сім'ї, оскільки саме у перший період її життєвого циклу закріплюються сімейні ролі, розподіляються повноваження, унормовуються взаємини з друзями і батьками подружжя, апробується психологічна сумісність шлюбних партнерів, відбувається розподіл домашніх обов'язків, визначаються моделі поведінки та шляхи вирішення конфліктних ситуацій, постають репродуктивні інтенції, а також основні форми сімейного дозвілля. Це стадія уніфікації індивідуальних стереотипів спілкування, узгодження системи цінностей та постановня спільної світоглядної позиції.

Частина родин не може адаптуватися до нових соціально-економічних умов, внаслідок чого зростає психологічне напруження, дратівливість, агресивність і навіть протиправна поведінка дітей. Матеріальне неблагополуччя унеможлиблює реалізацію господарсько-побутової функції сім'ї (включаючи турботу про старих і хворих). У таких сім'ях дітям не забезпечується належний культурний розвиток, відпочинок чи оздоровлення, а жінки перевантажені домашньою роботою й відчувають фізичне та психологічне виснаження.

Така ситуація унеможлиблює задоволення потреб у захисті, стабільності і самореалізації членів подружжя. Відтак докорінних змін зазнають і ціннісноорієнтаційні підвалини сім'ї (її ідеали, пріоритети, норми, традиції), котрі часто

розвиваються деструктивним впливом ЗМІ. Відсутність канонічних, суспільно визнаних моральних орієнтирів перешкоджає виробленню спільних життєвих перспектив та взаємоузгодженню ролевих позицій подружжя. Своєю чергою, нездатність сім'ї вирішувати екзистенційні проблеми спричиняє світоглядні розбіжності, комунікативні дисфункції та конфлікти.

Також занепокоєння викликає низьке усвідомлення молодими людьми цінності батьківства, освіти (в т. ч. педагогічної компетентності), а також шкідливості неупорядкованих статевих стосунків чи толерування абортів, що порушує репродуктивне здоров'я молоді.

3-поміж найважливіших умов сімейного благополуччя науковці виокремлюють чотири ієрархізовані групи подружніх цінностей: 1) повага та підтримка між членами сім'ї, наявність дітей, порозуміння та терпимість, подружня вірність; 2) матеріальний добробут, готовність обговорювати свої проблеми, задоволеність сексуальними стосунками, комфортні житлові умови, спільне коло інтересів; 3) проживання окремо від батьків та спільна діяльність – як домашньо-побутова робота, так і діяльність пов'язана із спільним дозвіллям; 4) належність до однієї спільноти – однакові релігійні переконання, соціальне походження, національність, політичні погляди тощо.

Висновки:

Сім'я є складним соціокультурним явищем, що охоплює усі аспекти людської життєдіяльності та пронизує усі рівні соціальної практики: від індивідуального до суспільно-історичного, від матеріального до духовного. Незважаючи на значні труднощі, на шляху реалізації своїх соціокультурних функцій, сім'я залишається провідним соціальним інститутом, що забезпечує ефективну соціалізацію молодого покоління й уможлиблює передачу кращого соціокультурного досвіду людства як збалансованої системи знань, умінь, норм і цінностей.

Інформація про авторів:

Глух Тетяна Григорівна – старший викладач кафедри психології та соціальної роботи, Тернопільський національний економічний університет; начальник управління з питань виплати пенсій, Головне управління Пенсійного фонду України в Тернопільській області, Тернопіль, Україна.

Наукові інтереси: соціальна психологія, пенсійне забезпечення, страхування, соціальний захист; <http://orcid.org/0000-0003-2515-8966>.

Мадай Ірина Михайлівна – магістрант, Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, Україна.

Наукові інтереси: соціальна робота, соціологія, освітологія; <http://orcid.org/0000-0002-1245-171X>.

Автор-Кореспондент:

Глух Тетяна Григорівна

Email Автора-Кореспондента:

tetanagluh1@gmail.com